

— APARE IN FIECARE LUNA DE DOUË-ORI —

Abonamentul: 6 coroane (8 franci) — Redacția: str. Lemnelor 39. — Administrația: str. Lemnelor 44.

✧ Un cântec. ✧

Atunci croisem cel mai sfînt
Din cîntecele mele,
Cînd m'au cuprins cu raza lor
Frumoșii ochi de stele...
Și m'au condus prin risuri dulci
Cu dor și-nfiorare,
Să trec mereu cu farmec sfînt
Pe-a dulcelui cărare...

La dulcele, ce m'ăștepta,
Ah! tu-i erai izvorul!
Gustam — și tot mereu creștea
Și setea mea și dorul!...
Cînd vream să-ți spun cuvînt frumos,
Priviam la dulcea-ți față...
Voiam să-ți spun, că te iubesc?...
Te cuprindeam în brațe...

Voiam să mă gîndesc atunci
La dulcea ta iubire...
Dar nu-ncăpea decît un gînd:
Al dulcei fericire!...

Cînd tremurînd ne sărutam
Lungi cîsuri dulci de-arîndul,
Atît de cald, nemărginit,
Ne înrobise gîndul!...

Și nu simțiam decît un dor
Și-a sîngelui ispită,
Dulceața farmecului sfînt
De limbi ne povestită...
Și dorul nostru ne purta
Pe aripi ușurele,
Ca și un vînt prin raze dulci
Pe douë rîndunele...

La sînul tîu, înfiorat
De dragostea ferbinte,
A povesti nu mai aveam
Nici vreme, nici cuvinte...
Ardeam — de dulcile vîpăi
A celor douë stele:
Atunci croisem cel mai sfînt
Din cîntecele mele...

*In ciasuri dulci îl mai aud
Când sufletul mi-l cântă...
Dar vorbă nu e de-a-i rosti
Vibrarea-i dulce, sfântă!...*

*In ochii mei o lacrimă
In taină se resfrânge,
De câte ori prin visuri dulci
Resună — și se stinge...*

Alexandru Aciu.

Din ale lumei valuri...

(Novelă)

(Urmare și fine.)

Mărioarei...

IV.

La poala Carpaților din sud-ostul Ardealului într-o peșteră, trăia un pustnic. Era tânăr abia de 40 de ani când oamenii îl întâlneau mai întâiu prin munți. Voinic, bine făcut, cu un păr lung negru și des, cu o barbă stufoasă, dar din tață i se puteau celi urmele unui chin trăit și purtat în suflet de arândul. Părea un falnic stăjar ce-și pleacă umilit vârful la atacul neîncetat al fur-tunelor. — Oamenii de prin satele ce se înșirau pe sub munți, vorbeau multe despre el — pentru că el se ascundea mereu de lume... Unii ziceu că poate că e un fugar din vre-un penitenciar, alții că e un bătut de soarte, apoi alții că e un sfânt în chip de om, că l-au auzit cântând de jale cu „nuș-ce așa de frumos de plângeau isvoarele în văi, de suspinau brazii în munte. Alții apoi, că e diavolul. Oamenii vorbeau multe, dar realitatea n'o știau nici unul, — nici n'o puteau ști. Câtă vreme a stat în munte, el n'a vorbit cu nime numai cu niște ciobani ardeleni, — cari i'au promis că nu vor spune nimica... De ce?...

După vre-o șese ani petrecuți în singurătatea liniștită a muntelui i se urise poate de atâta pustietate, căci într-o zi — toamna târziu — se scobori în cel mai apropiat sat ca să petreacă iarna. Oamenii se uitau lung, la el îl priviau uimiți, dar el trecea pe lângă ei cu ochii în pământ, fără să-i bage în seamă. În sat, câtă vreme a stat, vorbea numai cu copii, căroro le spunea povesti...

După ce se desprimăvăraseră, într-o Duminică pe când soarele se culca după munți, eșia și el din sat, cu toate ale lui într'un sac. Oamenii îl priviau compă-timitor, clătind din cap... Unde se ducea poate nici el nu știa.

După vre-o trei ani l'am întâlnit ca preot la un claustru de călugărițe situat la poala carpaților ostici, departe, de loeul unde petrecuse el șese ani. Ducea o vieță de adevărat ascet, o vieță de sfânt.

Călugărițele spuneau că de multe ori l'au văzut

cu ochii plânși, și că la serviciul divin adese se surprindea și emoționa...

Causa însă n'o știa nimenea. Era numai de vre-o 4 ani preot de claustru, dar în acești patru ani îmbă-trânise cu desăvârșire. Părea un moșneag uitat în lume de ghiară vremii — deși n'avea mai mult ca 50 de ani. Însă chinul ce te roade în ascuns, te îmbă-trânește fără de vreme.

Era toamna târziu și inoptase. Vântul își cânta sălbatica sa doină ce în liniștea nopții... părea un hohot de plâns al unei mulțimi, ajunsse la culmea desperării. El fu chemat grabnic la claustru. O călugăriță cea mai tinără între ele, era bolnavă greu, și celelalte se temeau să nu moară neimpărtășită.

Intr-o odaie de abia luminată a claustrului, unde mirosul de tămâie se amesteca cu cel de mucezeală, pe un pat simplu o femeie să stângea sub povoaia durerilor. El intră cu cartea subsuoară, se apropiă de pat, îi pipăi pulsul, și începu a tremura... ca cuprins de friguri. O cunoștea, o văzu între călugărițe îndată ce el a venit aci ca preot, dar nu a vorbit nici odată cu ea... — Poate că e liniștită acum, și de ce să-i conturbe liniștea și pacea sufletului său. — Apoi ca o vijelie îi trecu prin minte toată viața lui... După ce făcū cele îndatinate la mărturisire, se plecă puțin spre ea, și o întrebă încet, că cu ce se simte vinovată... Ea deschise greoiu ochii, aceiași ochi negri, dar privirea lor era stinsă. Vorba ei trăgănată și frântă părea un glas, o șoptă eșită din fund de mormint.

— „Eram fericită... odată, eram singură fată... dar tata m'a nefericit... și pe el... pe el... mama a murit... supărată pe... mine.. Dă-mi... ier... iertare părinte...

— Te iert și te desleg!... șopti de abia călugărul tremurând de emoțiune și durere... Te-am iertat de mult, căci m'ai făcut să cunosc lumea... Mărioară Mărioară!... îi zise preotul ne mai putându-și stăpâni plânsul. Ea deschise ochii mari, și adunându-și tote puterile îl privi lung, lung... părea că viața i se lungisă cu câteva clipe...“

— „Victore, Victore!... iartă...mă ta...ta Vic...to... re... și o lacrămă, ultima lacrămă i se rostogoli din ochi pe fața-i arsă de boală... Apoi încleștându-și mâna slăbită de mâna lui... glasul i se stinse, ea murea...

Victor ingenunchiase lângă pat și zicea o rugăciune de abia mișcându-și buzele, — se ruga cu ochii înecați în lacrimi; pe când ea murea cu un suris pe buze, liniștită în suflet... ridea de suferințe și de valul sortii în oara morții sale... Ea l-a întâlnit... și acum murea liniștită lângă dînsul, — totul ce dorise — După

o convulsivă scurtă se stinse, precum se stinge făclia la suflatul vîntului...

Victor se sculă încet, își șterse ochii, o sărută apăsător pe fruntea-i rece și pală, primul și ultimul sărut — și apoi de abia îngănă: „Te-am iertat, dormi în pace Mărioară!...” apoi gânditor și tăcut plecă acasă...

Totul e vremelnic copile, în lume, din valul mării se nasc valuri, din valurile lumii se nasc dureri... De acum pot muri și eu, șoptea mereu călugărul.

S. V. Velțian.

Fântâna bălaurului.

(Legendă.)

Între dealurile ce despart ținutul Someșului mare de ținutul săsesc din Ardeal, colo între Bistrița și Năsăud, este o vale îngustă — *valea bălaurului* și în vale este o fântână, din care curge apă de a lungul văii; fântâna aceea din veacuri uitată e numită *fântâna bălaurului*. Iată de ce îi zic așa:

În vremile de demult se ținea în valea asta un bălaur, care era spaima ținutului. Ce intra odată în aceea vale, nu mai eșia în veci; mâncat-a oi, boi, capre cai, berbeci, porci, ba chiar și pe oameni îi mânca, dacă rătăcea pe acolo și era silite dobitoacele să meargă în aceea vale, cu deosebire în căldurile verei, când secan toate părăiele, că fântâna bălaurului în veci nu seca și din valea bălaurului nici când nu se ciunta apa cea bună și pășunea cea grasă. Locuitorii ținutului se luase pe gânduri, că nu era zi să nu le mănânce bălaurul mai un bou doi, mai 2—3 junci, mai 10—20 oi ori porci. Stând lucrul așa s'au sfătuit bătrânii din toate satele săsești ce-i de a face? Și din sfatul lor a eșit așa, că să trimită din fiecare sat câte șapte voinici armați la fântâna bălaurului, și când va veni bălaurul să bea apă, să tăbărească asupra lui și să-l omoare.

Și așa făcură. Din toate satele săsești din jurul Bistriței trimiseră câte șapte oameni cari erau mai voinici, înarmați cu puști și cu topoare, și toți de odată ajunseră în valea bălaurului, și se postară lângă fântână unii cu puștile pline și cu cocoșele trase, alții cu topoarele de a umăr, gata de luptă. Și nu mult trebuiră să aștepte, că veni bălaurul și ei țintiră toți odată în el, dar plumbii săriră din el, ca și când ar fi nimerit în stâncă, și el îi îndopa unul după altul, așa înarmați cum erau, de gândiai că-i o găină care culege grăunțe de jos, așa mi-i culegea; nici unul nu scăpă cu zile;

gândiai că pămîntul i-au inghițit așa nu aflară nici urmă după ei.

Acum intră frica mai tare în oameni, cu deosebire că de când a mâncat bălaurul atâta oameni de odată, bagsama a simțit că-i mai dulce carnea de om, că tot după oameni se da mai tare; se ridica sus în văzduh și de acolo vedea unde sunt oameni la lucru și se repezia asupra lor ca uliul asupra gănilor, și — pe care și punea odată ochii, al lui era într'o minută de cîs, și atâta mai vedea soarele. În toată ziua să auzia, că din vîi a mâncat bălaurul atâta oameni, dela fân atâta, dela secere atâtea muceri, din turmă atâtea oi, din stavă atâta cai, iar dela ciurdă atâta junci cu ciurdari cu tot! Nici la lucru nu mai cutezau bieții oameni să meargă, nici vitele la pășune nimenea nu le mai slobozia; intrase groaza în ei.

Atunci iară se adunară bătrânii și înțelepții ținutului și sfătuiră trei zile de plin, cum ar putea scăpa de bălaur; dar nimic s'au ales din sfatul lor. Că, bine că ei hotăriră să ceară din orașul Bistrița un regiment de cătane bine armate; bine că din oraș eșiră cătanele și umplură valea bălaurului, dar credeți că a scăpat vr'unul viu? Nici poveste! toți au fost mâncați de bălaur! Atunci căpitanul ținutului a adunat din toate satele pe bătrâni și le-a spus așa:

Mergeți pe acasă, și spuneți din casă în casă, că cine s'a afla să omoare bălaurul capătă fata mea de muiere și jumătate averea mea zestre, iar dela toată casa din ținutul acesta câte o junincă și câte o ferie de vin și câte o măsură de grâu. De nu s'a afla nimenea în timp de o lună, atunci trebuie să părăsim țara, că de nu tot nimic s'a alege aci de noi și de binele nostru.

Și s'au dus bătrânii p'acasă, și au spus hotărîrea

căpitanului și mulți voinici ar fi vinit la fata cea frumoasă și la averea cea multă, dar viața totuși le era mai dragă decât fata cea frumoasă și decât averea cea multă.

Așa trecu zi după zi, timp de vre-o trei săptămâni, dar nici un voinic nu se hotărî să-și cerce norocul. Sașii din tot ținutul Bistriței se gândeau la ducă de frica bălaurului, dar le părea rău după câmpurile cele grase încărcate de roadă și după viile și pomăturile cele scumpe. Vestea ajunsese până la Români, ce locuiesc dela deal spre miază-noapte, în ținutul Someșului. Ei se minunară mult, cum atâta haram de Sași înarmați, nu pot scăpa de-o *cicădaie* de bălaur? Ear unul din ei merse ată la căpetenia Sașilor:

— Bună ziua jupâne.

— Să trăiești, veșine, da ce veste ne aduci?

— Veste bună, jupâne: am auzit că aveți necas cu un haram de bălaur și am venit să vă scap de el, de ni-am putea înțelege.

— Vai, veșine, bine că te-a adus D-zeu, că iacă pe toți ne mănâncă. Uite, am pus legătura că cine omoară bălaurul, capătă fata mea pe Mariși, de nevastă și jumătate averea mea i-o dau zestre, ear după moartea mea a lui va fi și cealaltă jumătate. Afară de aceea s'au făgăduit oamenii noștri să-i dea dela toată casa câte o junineă, o ferie de vin și o măsură de grâu.

— Și vi-ți ținea de vorbă jupâne?

— Ținea, veșine, de bună seamă ne-om ținea.

— Noa adă mâna-ncoace!

Dădură mâna, în semn că le stă tîrgul la loc. —

Atunci Românul zise:

— Uite, jupâne, să-mi duceți în lunca bălaurului un car de var nestîns și să-mi dați să duc acolo un junc ca de 2—3 ani, apoi grija mea. Dar în ziua, când voi merge cu eu juncul, nici om, nici ceva dobitoc să nu iasă din sate afară, ca să fie bălaurul flămînd și să vină sa mănânce din friptura ce eu i-o face-o.

— Așa va fi.

Și au dus acolo un car de var nestîns, iar Românul s'a dus cu juncul de streang pîn acolo. Acolo i-a dat în cap, l-a junghiat repede, a scos fleacurile din el și l'a mușlat de var nestîns, apoi l'a cusut și el s'a ascuns într'un copaciu scorburos. Colo cătră amiazăzi numai auzi ceva vînt prin vîzduh; adeva era bălaurul, vinea furios că nu aflase pe câmpuri nici vite, nici oameni, venia să bea odată apă din fântăna lui apoi să-și cerce norocul în alte părți. Și cum zări juncul tăvălit în iarbă, credea că doarme și odată se repezi asupra lui și-l înghite cu lacomie, cum înghite cănele un bruș de mămăligă. Apoi merse lingîndu-se

pe buze până lângă fântăna și prinse a bea apă. Dar de ce bea mai multă apă, de aceea-i era mai sete, și de ce-i era mai sete el bea cu mai mare lacomie. Odată numai vede Românul că din nările bălaurului prinde a eși fum gros și înădușitor, iar bălaurul se svêrcolea pe jos și urla de răsuna pădurile. Sașii prin sate auziau urletul și vedeau fumul cel gros și gîndiau că acu-i perirea lumii. Ei se inchideau prin casă și n'ai fi scos pe vr'unul afară, nici să-i fi dat bunul și pămîntul. Nici nu visa careva că Românul să scape cu zile.

Dar mare le fu mirarea, când vîzură colo de cătră seară pe Român intrînd în sat fluerînd, cu toporul pe umăr.

— Bună vremea jupâne.

— Să trăiești, veșine. Noa da ce veste ne aduci?

— Veste bună, jupâne, că bălaurul a plesnit și a eșit din el atâta otravă, de-i plină valea de ea. Altu știu că nu va mai face el nimănui nici o daună. Acum am venit să ved ținți-vă de făgădaș?

— Să mergem mai întăiu să vedem.

— Haidați și-n minuta asta de vreiți.

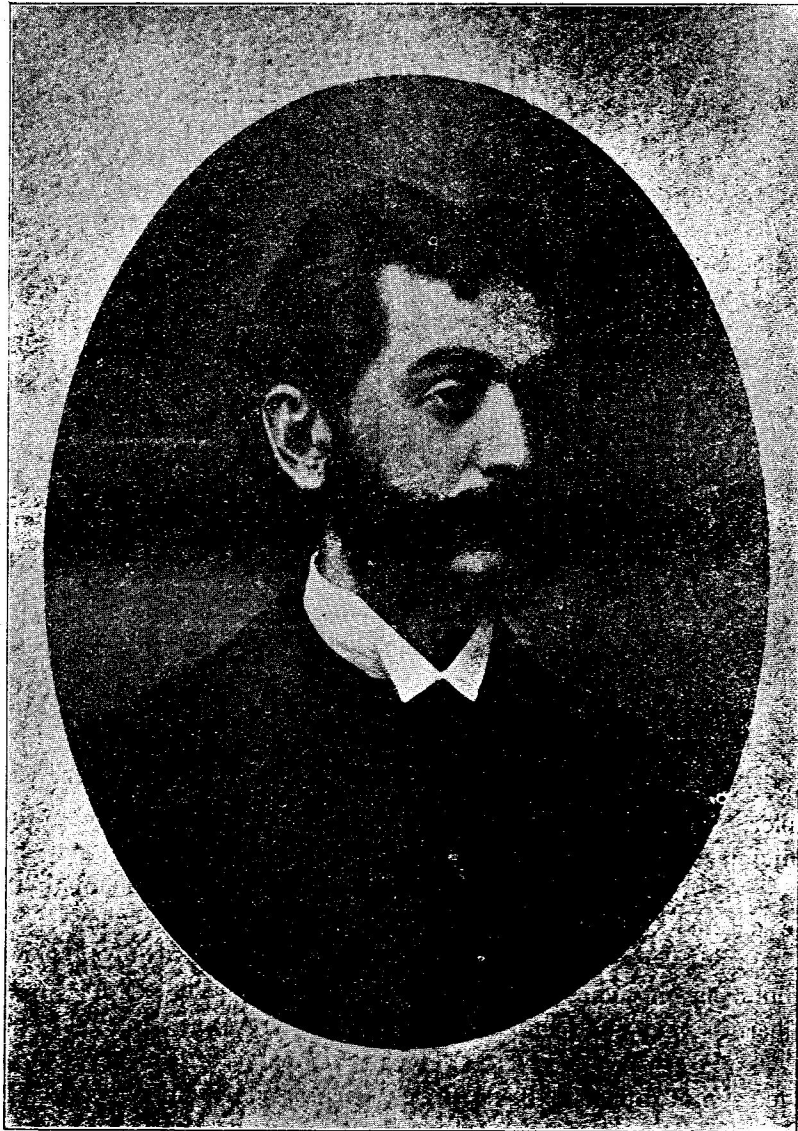
— Că azi nu putem merge, până mâne, că amu-i seară mînten. D-ta încă-i cina și ti-i odihni, că ești oștenit, iar dimineată mergem toți la fața locului.

Așa Românul cină și se culcă colo în podul grajdului pe fân, iar Sasul trimise numai decât după bătrânii din toate satele să vină să vadă moartea bălaurului. Cât fu noaptea de lungă tot sosiau roiuri-roiuri de Sași din toate satele la casa căpitanilor și care cum sosia spunea că o putoare nem ai pomenită vine dinspre valea bălaurului. Căți-va mai curagioși s'au dus pînă în virful dealului să vadă de-i mort bălaurul ori ba? Și veniră cu vestea că-i mort și mai nu să vede așa-i îngropat în otravă, ce a eșit din el, când a plesnit. După ce se adunară toți ținură sfat: Ce-i de a face? Să dea Românului, ce i-au făgăduit, ori ba? Și din sfatul lor a eșit că să nu dea Românului nimica, ei să-l duduie din sat. Fata căpeteniei auzi de sfatul bătrânilor și i se scurgea inima că nu-i dau ei pe Românul cel voine, ba încă voese să-l duduie din sat, ca pe un făcător de rele. Deci merse *chitilinaș* tot în vîrfurile degetelor pînă la el în podul grajdului și-i spuse ce judecată i-au făcut. Iar el se înfurie, ferbia de mînie, erîșni în dinți și spuse tetei așa: Vai de ei va fi, dacă nu s'or ținea de vorbă! Nici nu mai ațipi el pînă se făcî zina, se sculă își luă toporul de-a umăr și intră în curte între mulțimea sașilor ce erau adunați și le zise: Ați venit să vedeți de m'am ținut de vorbă ori ba! Bine ați făcut! Haidați să vă arăt și apoi să-mi dați și voi făgădașul, că de unde nu — dați cu mine de popa Grigore!

Și s'au dus toți cu Românul până la virful dealului, dar mai departe în vale nu putură străbate de putoare. Deci întrebare pe Român: Rogu-te, cum l'ai omorit? Ear el prost le spuse din fir în pěr. Atunci ziseră Sașii: Dacă-i așa, du-te dracului, că nu-ți dau

nimic, că tu nu eu puterea, ci eu înșelăciunea l'ai omorit, că așa și noi l'am fi putut omori.

— Așa? zise Românul, vedu-vě sperlă să vă ved! Adeca eu vă scap de perire și voi nu vă țineți vorba? Lăsați pe mine, că-ți plăti-o voi asta!

Dr. Alexandru Mocsoni de Foen.

Din minuta aceea îi dușmănie între Români și între Sași; Românii fură boi și cai și alte vite de ale Sașilor, că zic că ei își iau numai datoria, dela toată casa o vită, ear Sașii pușcă în Români ca în fiară

sêlbatică. Minteni — minteni apoi fumeга câte un sat săsesc, și Sașii zic că tâlharii de Români l'au aprins.

In legenda aceasta, auzită dela un Român din Bistrița, eu ved alegoria întâmplărilor din trecut.

Vrășmași dinafară: Turci, Tătari, Mangoli, intrau în Ardeal și pustiau ținuturile cele frumoase săsești, de a valma cu cele românești. Românii se retrăgeau în munți. Sașii, când erau în primejdie, făgăduiau Românilor marea cu sarea, numai să coboare din munte să-i mântuiască de vrășmași. Românii credeau dar totdeauna erau păcăliți. Că după ce fugăreau pe dușman, sașii nu se ținea de făgăduințe, ba-i scoteau

pe bieții Români și din casele și moșiile lor, ca să nu fie nici unul prin satele și orașele săsești. Românii, de necas, își răsunau cum puteau: aprindeau satele Sașilor și furau vitele dela pășune. De când e lumea așa a fost:

„Cu măsura care mi-ai măsurat, cu aceea ți-oi măsura!”

Ion Popu Reteganul.

Nu 'ntrebați!

*Nu 'ntrebați! paseri în crânguri
Pentru ce se tînguesc?*

*Nu 'ntrebați! florile în câmpuri
Pentru ce se vestează?*

Sunt zădarnice 'ntrebări.

*Nu 'ntrebați! de ce furtune
Nimicesc frunzele'n crâng*

*Nu 'ntrebați! ființe june
De ce suspină și plâng?*

Toate-și au a-lor dureri.

*Nu 'ntrebați! inima 'n peptu-mi
Ce dureri o mistuesc*

*Nu 'ntrebați! în ochi-mi lacrimi
De ce care se ivesc?*

Căci ș'acesta-i un mister.

Nu 'ntrebați? pentru ce oare?

Floare albă crește'n spin

Ear potirul altei floare

Poate conținea venin!

În natură este-o lege

Ce n'o putem înțelege.

Veronica din Sălagiu.

Câmpia Libertății.

Un episod frumos, poate cel mai frumos din întreaga istorie a Românilor, e adunarea celor „patru-zeci de mii” pe câmpia Blajului, numită de atunci Câmpia Libertății.

E frumos numele acesta! O câmpie unde aveau să se adune Românii ca robi clăcași, ca neam suterit numai de milă pe pământul strămoșilor săi, și de unde aveau să se întoarcă liberi și stăpâni în țara cea largă a Ardealului.

Ei s'au adunat în sfântul nume al libertății, cu dorințe drepte, cu aspirațiuni mari și cu speranțe vrednice să fi fost împlinite de Dumnezeu celor asuprași. Cât entuziasm și câtă iubire de limba și legea românească umplea amăritele inimi ale țăranilor care pe jos venind cu traista cu merinde în spate au coborât de prin munți și au călătorit câte-o săptămână și mai bine, pe câmpia destinată să vadă toți bărbații neamului român din Ardeal. Aproape pe toți, căci deși adunarea se numește „a celor patru-zeci de mii,” pe câmpia Bla-

jului se adunaseră dintăiu peste o sută de mii de bărbați. toți cei în puterea virstei, dar amânându-se adunarea din porunca guvernului unguresc, mai mult de jumătate din cei adunați, neputând să aștepte mai mult de două zeci de zile — cât era până la ziua hotărâtă pentru adunare — au plecat în dărăt. Dar a fost minunea aceasta! A fost! La un semn dat, la o singură chemare, vorba a mers din sat în sat, din munte în munte, și într'aceiași și, într'aceiași loc, de pretutindeni bărbații neamului: peste o sută de mii de bărbați! Și erau mai toți țărani, care și-au lăsat sapa și plugul în brazdă — era primăvară — și au alergat sute de kilometri, ca să se înțeleagă asupra stării lor politice și cu toții într'un gând să-și ceară dreptul.

Ori-care ar fi fost urmările acestei adunări, lucru de căpetenie pentru noi este faptul, că Românii s'au adunat așa de mulți și așa de iute. S'au concentrat, ca trupele la o comandă. Au rămas, într'adevăr, toate satele goale de bărbați, în tot cuprinsul țării; numai femeile, numai copiii și bătrânii, numai cei bolnavi și

cei neputincioși au rămas prin sate. Și așa în cele dintâiu zile, pe câmpia Blajului erau într'adevăr toți bărbații români ai Ardealului, câți erau în stare să poarte arme, toți cei-ce puteau să formeze batalioane, ca națiune înarmată, și să înalțe steagul mântuirii. Iată, îmi vine în minte numărătoarea de brațe pe care o face cartea lui Moisi și îmi vine să zic ca biblia: „Și i-au numărat pe ei, toți purtătorii de arme ai neamului și au găsit că numărul lor era de două spre zece ori câte zece mii.“

Era în anul 1848. Ungurii se revoltaseră, constituindu-se într'un stat declarat independent de Austria și voiau să alipească de Ungaria Ardealul, care pe atunci era principat, cu Domnul său, cu dieta sa, cu drepturile sale. Ungurii se sprijiniau pe cetăți puternice, aveau oștiri multe, bani din de ajans, arme destule, apoi aveau oameni politici mari, oratori buni și poeți cari inflăcărau poporul. Românii simțeau pericolul, că perd Ardealul, că Ungurii vor să-l pue într'un jug nou. Ei țineau cu împăratul Austriei, în potriva căruia se resvrătiseră Maghiarii. Românii ar fi stat pe loc, dacă nu i-ar fi silit să se dea pe partea lor. Asta n'a voit s'o facă, și au trebuit să apuce armele contra Ungurilor. Dar Românii n'aveau nici cetăți, nici oști, nici arme, nici bani, nici oameni politici și nici poeți — singura poezie răsboinică „Deșteaptă-te Române“ a fost scrisă mai târziu, după-ce au început vârsările de sânge.

Ce era să facă Românii? De unde s'o înceapă? Ce voiau să ceară? Să se împace cu Ungurii ori să li-se opue? Conducătorii Românilor, de groaza unui răsboiu civil, începură să învețe poporul român să se împace cu Ungurii. Poporul însă nu voia să știe nimic de o împăcare. Aveau dreptate și conducătorii: nu se încredeau în bărbăția poporului, nici în puterea zdruncinată a împărăției Austriece, nici nu nădăjduiau să le ajute macar norocul.

Și era o zăpăceală în suflete. Atunci un tânăr avocat, fost mai târziu în urmă profesor și la universitatea din Iași, Simion Bărnuț, a avut curajul să spue pe față într'o proclamațiune către popor, ce vreau Românii, de unde să înceapă și cum. Proclamațiunea lui, tipărită în mii de exemplare, s'a împrăștiat pretutindeni, și d'odată tuturor Românilor, zăpăciți până acum de ochi. Acum știau ce să ceară și ce să facă; ideile lui Bărnuț deveniră idei fixe pentru toți Ardelenii și nimeni și nimic nu i-a mai putut abate.

Cel dintâiu lucru cerut de Bărnuț era ca guvernul să dea voie Românilor să se adune cu toții într'un congres în care să ia hotăriri. Dar dintru începutul, conducătorii români nu credeau că guvernul unguresc le va da voie Românilor să se adune. Dar, aduna-se-vor Românii? Vini vor ei cu drag și curaj la adunare? Gândul era frumos, dar greu de îndeplinit.

Bărnuț însă, cu ai săi, nici n'a așteptat permisiunea guvernului, ci singur a fixat o zi. — Dumineca Tomei — în care să se adune Românii. N'au tipărit chemarea la adunare, ca să nu o vadă Ungurii: chemarea s'a făcut numai prin scrisori și verbă.

Și stai acum și te miri de lucru ce s'a întemplat. Ca să pui o țară întreagă în cunoștința unui lucru, îți trebuie vreme multă. Lozinea „Dumineca Tomei“ trebuia să străbată prin toate cătunele, prin cele mai infundate văi ale Ardealului, prin munți, pe la stâni, pretutindeni pe unde trăia vr'o suflare românească.

Atunci a început un fel de poștă vrednică de admirare. Oamenii lui Bărnuț au trimis scrisori în câte-va puncte ale țerei, vestind pe preoți de „Dumineca Tomei“ și rugându-i ca numai decât ei să scrie altor preoți, ear' aceștia altora și așa mai departe. Indată ce sosia scrisoarea în sat, adusă de un țăran în fuga calului, preotul o cetia, și numai decât zece țărani, care pe jos, care călare, plecau spre zece sate din apropiere ducând vestea. Ear dintr'aceste sate plecau alții spre alte puncte. Inșiși preoții vestiți odată, n'aveau oameni la îndemână, se aruncau pe cai și în goana calului duceau vestea în satele vecine. Și era o mișcare ca de furnici. Se întâmpla de un preot să fie vestit din cinci șase părți deodată, cum se încreușiau vestile pentru-că tot mai bine să vestești pe om de șase ori decât să rămâie din întemplare nevestit.

Și așa s'a făcut că vestea despre Dumineca Tomei, a fost a treia zi cunoscută de întreaga suflare românească. Atâta de repede a cutreerat această lozincă toate salele din largul cuprins al țării și a străbătut până în creerii munților! În trei zile!

Loc de adunare s'a ales Blajul, pentru-că acolo aveau Românii un Episcop, seminar teologic și singurul liceu românesc pe atunci în Ardeal. Era un centru cultural.

Și s'a adunat poporul. Ungurii ne-au pus pedici peste riurile cele mari, peste Olt, Mureș și Someș ei au stricat toate podurile, dar Românii au trecut cum au putut, mai prin apă până la piept, mai cu luntrea. Mai de departe porniră numai bărbați, dar mai din apropiere se ridicară sate întregi. Era un fel de călătorie a neamului întreg spre un centru.

Episcopii amândoi și cel din Blaj și cel din Sibiu erau în fruntea preoților, în mijlocul țăranilor.

Guvernul însă a trimis poruncă episcopilor, că va da voie să se ție adunarea, nu însă acum în Dumineca Tomei, ci mai târziu, într'o zi pe care pot s'o fixeze episcopii. Era o apucătură a guvernului, să împrășteie, acum pe Români, bine știind, că a doua-oară n'au să mai vie.

Românii cereau să se ție adunarea acum, dar

armata ungurească trimise la Blaj, se opunea. Episcopii au fixat deci ziua de 15 Maiu. Duminica Tomei cazuse la 30 Aprilie. Intr'adevăr mulți țărani s'au înțors înderēt, dar tot n'au biruit Ungurii, pentru-că vre-o patruzeci mii de țărani s'au imprăștiat prin satele vecine și au așteptat în liniște ziua de 15 Maiu.

Eu n'am de gând să vă povestesc cum a fost adunarea alcătuită și ce s'a întâmplat atunci la Blaj, nici ce hotăriri au luat Românii, căci n'am loc pentru aceasta. Urmările ei n'au fost fericite: Ungurii n'au voit să stea de vorbă cu Românii și au trimis oști asupra lor. În urmă Românii s'au organizat și ei ca oaste și au început sângeroasa tragedie pe care a condus-o în sudul și în mijlocul Ardealului iubitul erou

popular al munților-Apuseni, *Avram Iancu*, numit până astăzi „Regelă Munților.“ Sfârșitul însă și al lui Iancu și al aspirațiunilor românești au fost tragic.

Adunarea din Blaj rămâne totuși un mare eveniment în istoria neamului românesci ce negreșit a fost *cea mai puternică manifestare din viața națională a Românilor de peste munți*. Pentru întreaga istoria noastră rămâne ca un exemplu de entusiasm național și de conștiință națională, și o dovadă că și Românii când e vorba de dreptul lor, sunt iuți și tenaci și că la o vreme de mare pericol, și noi ne putem seula ca o națiune înarmată, că în câteva zile poporul întreg poate să fie sub arme.

G. Coșbuc.

Ei...

de Șt. V. V.

*Vezi creștinii la icoane
Bat mătanii, se închină,
Le sărută cu sfială
C'ăsa-i datina creștină. —*

*Și-apoi datina aceasta
De creștini, zău mie-mi place
S'o fiu strict, dar uite lumea
Zic că-'s păgân și pace;*

*Când eu în loc de icoană
Te sărut mereu pe tine...
Și tu-'mi spui, că în lumea toată
N'ai afla creștin ca mine!...*

Nu vei zice...

*Ani de sbucium și de truda
Mi-a fost partea'n asta lume,
Ci de suflet, de-al meu nume,
Deși am fost un cerșitor.
Nu vei zice soarte crudă,
Că-s și am fost nepăsător...*

*Din pustiul vieții mele
Sufletul meu când s'a duce,
Nimic chiar n'o să apuce,
Toate aicea le-o lăsa;
Sătul de-ale lumii rele,
Ce cu sine ar lua?...*

*N'o plânge la despărțire...
Că tot de porți zăvorite
Și de inimi împetrite
Pe acest pământ a dat,
Ci-o grăbi la fericire
Sus în cerul înstelat...*

*Ani de sbucium și de trudă
Mi-a fost partea'n asta lume,
Ci de suflet, de-al meu nume
Deși-am fost un cerșitor
Nu vei zice soarte crudă,
Că am fost nepăsător.*

Antoniu Popp.

Eminescu în Blaj.

— Date despre Eminescu, cât timp a petrecut în Blaj. —

La apelul d-lui Ioan Scurtu, publicat în nr. 22 al „Tribunei” c. dau publicității următoarele date despre: timpul cât a petrecut Eminescu în Blaj și felul de viață al regretatului poet.

Subscrisul, în anul 1867 eram student în clasa a 5-a liceală în Blaj. Fiind lipsit de mijloace, mă susțineam mai mult făcând servicii unor profesori. Atunci eram la fostul prefect de teologie, Dr. Ioan Bob, — încă în 1867. Prefectul Dr. I. Bob îmi destinase de locuință o odăită din seminarul teologic, în parter, unde locuiam împreună credințerii teologilor și ai profesorilor cari erau Ioan Goron, — mise pare azi protopop grecat, în Cusdrioara și Gregoriu Dragoș, astăzi preot grecat, în Sămărgăhita.

Cu câteva zile înainte de prima Septemvrie 1867, Eminescu venise dela un gimnasiu din Bucovina la Blaj, ca să se înscrie la gimnasiul de acolo, pe a 5-a clasă. Era stipendiat și și primea ratele de stipendiu în galbeni. Fiind el lipsit și neavând cuartir, — superiorii seminarului teologic i-au conces să locuiască în odaia amintită, în care cum am spus locuiam eu cu Ioan Goron și Gregoriu Dragoș. În odaia aceasta a locuit Eminescu cu noi, vre-o trei săptămâni. După trei săptămâni fără a-și lua adio dela noi, ne-am pomenit că Eminescu nu mai este în Blaj, fără a putea afla, unde s'a dus.

Causa părăsirii Blajului — după cum o povesteau studenții, de pe timpul acela, a fost următoarea: Eminescu avea să depună examen din limba elină. Profesorul de elină — azi mort — Alimpiu Blăjan, închizând pe Eminescu singur într'o odaie a unei clase dela gimn. i-a dat lucrarea scripturistică; apoi s'a depărtat. După un timp s'a reintors și deschizând ușa clasei, a aflat pe Eminescu plângând, din cauza că nu-și putea face pensul scripturistic. Eminescu disgustat de nereușita cu pensul era mai mult melancolic. Disgustat apoi, poate și de purtarea dură a respectivului profesor, — în odaia noastră n'a mai venit; dar nici prin Blaj n'a mai stat, ci se depărtase deja. După depărtarea lui din Blaj, studenții țineau că aceasta a fost cauza depărtării lui. Mai vorbeau teologii și studenții despre el că este poet și că ar fi fost mai bine, dacă profesorii ar fi lucrat așa ca poetul să nu părăsească Blajul; ba spuneau că chiar pe timpul petrecerii lui în Blaj ar fi apărut într'o gazetă poesii de ale lui. Sigur nu știu că a apărut ori ba; căci eu nu le-am cetit, ci numai am auzit. Timpul petrecerii lui în Blaj a fost abia de vr'o trei săptămâni.

Locuind și dormind poetul într'o odaie cu mine I. Goron și G. Dragoș, mai am în memorie despre el și următoarele: Măncare căpeta din fărâmeturile și zana ce rămânea dela masa teologilor. I-se stricaseră ghetetele și umbla mai cu picioarele desculțe. Unui teolog i-se făcu milă de el și îi dăruî o păreche de ghete mai bune ca ale lui. Purta pēr mare negru cam ca al preoților orientali; dar în partea dinapoi rētezat.

Vesminte avea pantaloni și jecleță de colorare sură și roc negru. De multe ori se culcă și noaptea îmbrăcat, deși în chilie nu era frig. Când se scula dimineața din pat pērul lui cel frumos negru, precum și rocul îi erau împistritate cu fulgi de pene. Dar aceasta nu îl neliniștia pentru-că deși în odaie era perie de vestminte nu o folosea spre a se curăți, ci da numai de câteva ori cu palma mânci peste roc, și așa unii dintre fulgi rămăneau toată ziua pe roc și în pēr. Spălarea pe față îi era simplă. Se spăla numai cu o mână. Da de 2—3 ori pe față cu puțină apă și era gata. La peptenat de cele mai multe ori nu folosea peptenul, ci își făcea pepten din degetele ambelor mâni. Degetele le înflegea în pērul său cel mare și cu ajutorul lor îl da îndărēt. După aceea oșia din odăita seminarului în piața în frontul edificiului seminarului. Acolo se aflau precupețe, cari vindeau struguri, Eminescu de obicei cumpăra struguri, îi punea în pălărie, apoi ținând pălăria cu brațul stâng și un strugure în mâna dreaptă, pășia încet prin piața Blajului, mâncând din strugure. Aceasta o făcea mai în toată ziua. La locuința vinea aproape numai când îl rēsbea foamea, mai toată ziua o petrecea în afară de locuință. Îi plăcea mult singurătatea și era mai mult melancolic. Pe cât însă deoparte era melancolic, pe atât de altă parte era în unele cazuri vechement și sigur în manifestarea însușirilor lui spirituale. De multe-ori îl aflam în odaie discutând din istorie cu d-l Ioan Goron — atunci student în a șaptea cl. liceală — ear' Eminescu absolvent numai de a patra clasă. Eminescu *discuta cu mare înfocare și siguranță* și de cele mai multe-ori în discuta d-l Goron rămânea invins, deși era student eminent.

Părăsiud Eminescu Blajul nu am putut observa și alte însușiri ale lui.

În fine amintesc, că d-l Petra Petrescu scrisese în „Tribuna” din 1900 nr. 157, că mulți susțin, că „Eminescu n'ar fi fost prin Blaj.” Această credință e greșită. Că cele enarate aci de mine despre Eminescu sânt adevărate, poate își vor aduce aminte și d-nii

Ioan Goron și Gregoriu Dragoș, cari ar face un bun serviciu dacă vorbirile și discutele avute cu poetul le-ar da publicității.

Credința, că Eminescu n'ar fi fost în Blaj eu o deduc din următoarea împrejurare. Neputând poetul depune examenul din elină, disgustat s'a depărtat din

Blaj, și astfel e posibil că profesorii nu l-au mai înscris ca student în matricula liceală.

Borgo-Prund, la 18 Martie 1902.

Iacob Onea,

dir. școlar.

Fata Cetinii.

— Baladă populară. —

Sunt la Bradu trei feciori
 Și se gată a peși
 La fetele Cetinii.
 Cea tină-ră-a rupt și-a zis:
 — „Hei tu mândruțule!
 „Decât noră mumă-ta,
 „Mai bine eu că m'oi fa
 „Tot colbușul vîntului.
 „Pe mijlocul drumului.“
 — „Și eu mândrucă m'oi fa
 „Un vîntușel linișel,
 „Și într'atâta voi sufla,
 „Pulverea oi ridica,
 „Pân' pe tine te-oi afla:
 „Tot mamii noră te-oi da.“
 — „Hei, tu mândruțule!
 „Decât să fiu nevasta ta,
 „Mai bine eu că m'oi fa,
 „Tot mîncarea peștilor
 „Și culcușul racilor.“
 — „Dar eu mândrucă m'oi fa
 „Un pescărel frumușel
 „Și-atâta oi pescui,
 „Apa în Tisa oi stirpi
 „Și pe tine te-oi găsi,
 „Tot a mea nevastă-i fi.“
 — „Hei, tu mândrușule!
 „Decât noră mumă-ta
 „Mai bine ei că m'oi fa,
 „Tot o albină galbînă
 „Și-oi sbura peste țarină
 „Pân' ntr'o pădure lină.“

— „Dar eu mândrucă m'oi fa,
 „Un iăgărel tinerel
 „Și-atâta mi-oi iăgări,
 „În păduri voi pribegi,
 „Pân' mândrucă te-oi găsi,
 „Tot a mea uevastă-i fi.“
 — „Hei, tu mândruțule!
 „Decât noră mumă-ta,
 „Mai bine eu că m'oi fa,
 „O rujiță mândră, plină
 „Și-oi fi la doamne'n grădină!
 — „Și eu mândrucă m'oi fa,
 „Un cocișel frumușel
 „Și-atâta mi-oi cociși,
 „La doamne iucerezut voi fi,
 „Și în grădină m'or lăsa.
 „Nici o floare n'oi ciunta,
 „Făr' mândră pe dumniata,
 „Tot mamii noră te-oi da.“
 — „Hei, tu mândruțule!
 „Decât noră mumă-ta
 „Mai bine eu că m'oi fa,
 „Un dosnic de cătră soare,
 „Cât vei umbla lumea mare
 „Pe mine nu mi aflare
 „Când vei fi la răsărit,
 „M-oi întoarce la sfințit,
 „Numai atunci ne-om vedea
 „Când luna cu soarele;
 „Dar atunci ne-om aduna,
 „Când soarele cu luna
 „Pân' atunci iubite ba.“

Culeasă de : Sandu Bizoc.

C R O N I C A.

Novele de Vasiliu Ranta Buticescu. Sub acest titlu a apărut primul volum din novelele mult apreciatului nostru novelist V. Ranta Buticescu. Volumul acesta, anunțat de noi la începutul anului acesta, conține următoarele 15 romane: Dragostea Unchieșului (1890), Parola lui Ali Musta (1879), Peatra Dochiei (1881), Costica (1886), Florile Dragostei (1883), Soare cu ploaie (1890), Flori de munte (1883), Bomboane (1893), Soția ostașului (1885), Tinerete: nebunețe (1890), Florile codrului (1884), Regina Balului (1895), Dracul (1883), Presentul mătușii (1895), Pentru plăceri (1890). Volumul se estinde pe 286 pagini, format octav. Tipăriul e frumos și curat. Novelele publicate în acest volum cum se vede sunt publicate în epoca dela 1879 până la 1895. Sunt care de care mai bune și mai draguțe. O apreciere specială vom face în unul din numărul viitori. — Volumul I. costă 1 cor. 60 bani și se poate comanda dela tipografia „Aurora” A. Todoran din Gherla.

Școlarul declamator e un volum de versuri scrise și alese pentru școlarii și tinerii, cari declamează la esamene, zile onomastice, la concerte etc. de *Nicu Stejărel*. Volumul conține 20 de poezii parte ale autorului, parte de Coșbuc, Iulian Grozescu, Iosif Moldovan și C. Sandru. E foarte potrivit pentru premii la esamene în școalele populare. Se poate comanda la tipografia „Tribuna Poporului” în Arad cu 50 bani.

Teatru de diletanți în Bistrița. Reuniunea mese-
seriașilor români din Bistrița a dat în 11 Maiu n. o producțiune teatrală în sala cea mare dela „Gewerbeverein.” S'a jucat piesa Sâmbăta morților, dramă în 5 acte de *Raupach*, localisată de *T. V. Păcățan*. Rolurile au fost împărțite în următorul mod: Petrilă, morar în doinești d-l Ioan Găzdac; Ileana, fiica lui D-șoara Aurelia Titon: Primăreasa, sora lui Petrilă D-șoara Maria Titon; Preotul Serafin, D-l Ioan Cristurean; Veduva Negrescu D-șoara Maria Beșuan; Ionel, feciorul ei d-l George Muțiu; Gherghel, cărcimar d-l Alesandru Roman; Ana, soția lui d-șoara Lodovica Bumbu; Doi copii ai lor * * *; Iancu, țaran d-l George Negri, Năstase, gropar d-l Ioan Gârbovan, Andrei, Pavel, ucenici la moara la Petrilă. * * *; Producțiunea teatrală a fost foarte reușită. Actorii diletanți au jucat bine și s'au achitat pe deplin de angajamentului luat. În public s'a făcut observarea, că piesa conține prea mult tragic și n'ar fi potrivită pentru teatrul de diletanți.

Reuniunea română de cântări din Bistrița, și-a ținut adunarea generală de est timp în 11 Maiu n. s'a făcut și constituirea alegându-se de președinte d-l Gerasim *Domide*, vicepreședinte d-l Ciril *Negrufiu*. Dorim ca reuniunea sub noua conducere să înceapă iară o epocă mănoasă de activitate, cum a dat dovezi și în anii trecuți.

Dr. Victor Onișor.

Legiuirea țării noastre

Cunoștințe de drept constituțional

O broșură de 98. pag. format octav.

Instrucțiuni despre dreptul electoral, întrebuintărea lui, organizarea puterii legiuitoare și modul de funcționare.

De lipsă pentru toți cărturarii români și mai ales pentru preoți și învățători.

Se capătă la administrație cu prețul de 1 Co-roană, preoților și învățătorilor se dă cu prețul de jumătate + 5 bani porto postal.

Almanachul societății de
lectură

„PETRU MAJOR”

BUDAPESTA 1901.

O elegantă carte de 144 pag.
format 8° mare.

EDIȚIE DE LUX.

Se capătă la administrație cu 4 Co-roane + porto 30 bani.

Deschidere de prăvălie.

Am onoare a aduce la cunoștința mult onoratului public din Bistrița și jur, că am deschis în piața din loc

 strada lemnelor nr. 7.

sub firma

S. NÖSNER

o prăvălie de articole mixte și coloniale.

La toate articolele mixte pun pondul principal pe calitatea cea mai bună, ca *cafea*, prăjită și neprăjită, *făinuri excelente*, *cărnuri uscate*, *vinuri veritabile*, *bere* de Bistrița și Steinbruch în butelii, *cognacuri*, *liqueururi*, *rum*, *ape minerale*.

Nisuița mea e ca prin servirea punctuală și avantajoasă de mărfuri numai de calitate primă să mă fac vrednic de mulțumirea cumpărătorilor mei.

Rugându-vă să faceți o cumpărare de probă sunt

cu distinsă stimă

S. NÖSNER.

P. T.

Aducem la cunoștința on. public aceasta nouă, bine aranjată tipografie și provăzută cu cele mai bune mijloace tehnice, după stilul cel mai nou, unde putem executa tot felul de lucrări aparținătoare artei tipografice în cel mai scurt timp, precum: Tipărituri de bancă, cărți de vizită, cărți și broșuri, foi periodice, bilete de logodnă, invitări la nuntă, anunțuri, registre, bilanțuri, compturi, prețuri-curente, cuverte, anunțuri funebrele, circulare.

Comandele se execută **prompt**, cu **acurăteată**, pe lângă cele mai **eftine și mai moderate prețuri**.

Trasportul comenzilor pentru tipărituri sau hârtie de scris etc. **dela 2 coroane în sus se trimite scutit de porto** în ori care direcție a poștei și căilor ferate în Uustro-Ungaria. Mustre de hârtie se trimit gratis.

Condițiunile de platire la tipărirea de cărți, broșuri etc. sunt foarte favorabile.

TIPOGRAFIA A. BACIU

Bistrița, str. Lemnelor 44.